

ŠESTANSKI BANIR

Šestani su drevna naseobina na obroncima planinskog masiva Rumije i obala Skadarskog jezera. Broje 20 sela, od sela Vučedabići, do sela Tejani. Ovo je jedina zajednica u Crnoj Gori gdje su zastupljene sve tri vjerspovijesti ovih prostora. Katoličanstvo, pravoslavlje i islam, nigdje kao na ovom prostoru, nijesu napravili tako skladan viševjekovni spoj. Istorija Šestana veoma je bogata. Prvi put se pominju 1114. godine, pop Sava Nakićenović navodi da 1355. godine car Dušan daruje plemićke porodice Medin i Šestane, a u mletačkom arhivu nailazimo na podatak o Petru Šestanu i njegovom sinu Bogdanu koji pomažu Mlečanima u zauzimanju Bara. Prvi popis šestanskih sela daje Marijan Bolica 1614. u opisu Skadarskog sandžakata. Prostor Šestana pripadao je antičko – rimskoj oblasti Prevalis i iz tog perioda datiraju toponimi romanskog i grčkog porijekla. Šestani su najbolja potvrda sličnosti prostora Crne Gore i Sjeverne Albanije u etničkom, običajnom, kulturnom i konfesionalnom smislu. Šestane smo posjetili na Tjelovo, Sveti četvrtak, 26. maja 2005. Na taj dan ljudi ovog kraja iznose banir ili ranku, krst od lišća, na brdo iznad svog sela, kako bi očuvali tradiciju i vjeru, po kojoj ovaj ritual donosi plodnost, rodnost, uspjeh u radu i životu.

Gledamo djecu kako se slikaju pored banira na brdu, djevojčice se pozivaju da odu sa tog mjesta, a muški samo da budu gore. Marko Marstijepović iz istoimenog sela, kaže da su nekad postavljali banir na Golik, ali su prekinuli jer je daleko, pa je jedan seljanin sanjao poslije toga, da ako ne budu nastavili da stavljaju ranku, da će se vremenom istrijebiti.

-Mi, mlađa generacija smo odlučili da ponovo to uradimo, s tim što smo ranku spustili ovdje na obližnje brdo ispod stogodišnje topole, tu postavljamo ranku, okupljamo se, družimo i tako svake godine, sem te dvije koje nijesmo to radili. Ranku smo napravili od kutija, zavarili i svake godine taj krst oblažemo sa mladim lišćem, jasenovim... Ranka je simbol mira, zdravlja, napretka sela, da bi zemlja plodna bila, da bi ljudi bolje živjeli, da bi imali prihode veće...

Hroničar Šestana Nikola Nreković priča nam hronologiju ovog običaja. -Banir ili ranka je vezana za područje nekoliko sela barske opštine, Gornje i Donje Šestane, kao i naselja okrenuta prema moru – Spič, Zupci i Šušanj. Ovu svetkovinu, što je karakteristično, ne sprovodi samo katoličko življe, sprovodi i pravoslavno življe, na Petrovdan, 12. jula, u selu Dračevica. Banir potiče od italijanske riječi bandijera, što znači zastava ili barjak. Taj banir se podiže kao barjak ili zastava. Naziv ranka potiče od toga što se podiže vrlo rano, prije svitanja. Sam način provođenja ovog običaja jeste takav da se ljudi okupljaju u selu dan ranije, pripremajući karakterističnu i interesantnu poslasticu, a to je prijesnac. Mlađi su u selu nekad ranije, kad je bilo siromašno, išli po kućama prikupljajući jaja, pirinač, sir, da bi napravili zajednički prijesnac za selo. Odlazilo se na brdo, podizala ranka, pojeo bi se prijesnac, onda bi se ponovo vraćali u selo i odatle odlazili za redovnim poslovima. Ranka ostaje od Tjelova jedne, do istog dana sljedeće godine. I običaj se tada ponavlja, tako da imamo ritual koji traje i živi. Ljudi su ranije, a i mi danas to prihvatamo, vjerovali se da će podizanjem te ranke na brdo, imati plodnost, rodnost, uspjeh u radu, životu, svemu !

Iz Šestana su ponikle brojne značajne ličnosti, pored ostalih i barski nadbiskupi. I u današnje vrijeme Šestani se ponose svojim u svijetu i često prepričavaju anegdote o svjetskim putnicima. O svjetskom putniku iz Šestana, govori nam Neđeljko Đurović.

- Sva sela u Gornjim Šestanima imaju svoje legende, anegdote, tako je i u Đuravcima živo kazivanje o Premči Đuroviću, koji je na Titaniku igrom slučaja, ostao živ. Premči, za razliku od većine naših iseljenika i ljudi koji su bili u trećoj klasi sa ovih prostora, bila je ukazana mogućnost da bude u prvoj klasi, jer je služio kod jednog bogatog gospodina, koji je prilikom spašavanja članova posade i putnika, rekao za Premču da je njegov treći sin. Naravno, to je potvrdila njegova gospođa i tako je Premča ugledao Ameriku. Nije dugo ostao tamo, već se, kad je zakucao Prvi svjetski rat na vrata Crne Gore, odazvao kao i svi pečalbari s ovih prostora i bio ranjen u Mojkovačkoj bici. Nedugo zatim, ponovo se otisnuo u Ameriku, vrativši se sa pričom da je u jednoj zemlji, preko velike vode, na bijelom lencunu, vidio žive slike. Naravno, i Šestani, kao i svi Crnogorci, tih dana i toga vremena, nisu znali šta je bioskop.

Prilikom snimanja „Zapisa“ u Šestanima, posjetili smo Osnovnu školu „Bratstvo- jedinstvo“, na brdu iznad sela Đuravci, osnovanu 1891, gdje nalazimo duh novog života i potvrdu da Šestani nijesu potpuno napušteni i da u njima ne borave samo stariji. Od 1987. godine škola je osmogodišnja, nekada sa pet, a sada sa dva područna odjeljenja, Polumaturu slave u jednoj od učionica trošne školske zgrade. Đuro Dabović, nastavnik, priča nam o istorijatu, izgrađena je za 500 dana, a podigli su je tri majstora iz Kuča. Kontrolor, nadzornik izgradnje Đurakolj Đurin Đurović je izvršio samoubistvo

misleći da je pogriješio u obračunu troškova, što nije bio slučaj. Oko 50 je učenika. Odlaze u Bar i Ulcinj na dalje školovanje i sa uspjehom nastavljaju.

U Šestanima te 2005. upoznajemo kolegu iz Radio Bara, pjesnika Rajka Joličića Krnjičanina, koji nam stihovima dočarava ljepotu kraja.

„Ovdje je nebo na dohvat ruke, ovdje se bratski šire ruke, nigdje jutro lijepo nije, u osvit kad zora svane, kao ispod Rumije, u Šestane.

Nigdje toliko bilja i kovilja, od svake boljke čudotvor trava, pod ovim nebom od svile plave, tako se slatko sanja i spava.

Ovim se prostorom rajski opojni miris širi, sir kozji i jaretina, japraci svježi, šestanski krompiri.

Kad pjesma krene radosnica, kad suze pogled zakrile, onda se u kolo hvataju prelijepo djevojke, Šestanke vile.

Vratiću se u Šestane, da izvedem bijela stada, tamo mene željno čeka, čobanica jedna mlada.

Nakon što nam je Rajko, autor emisije na Radio Baru „Selu u pohode“, kazao pjesmu, dolazimo do trpeze, oko koje su okupljeni muškarci, koji zagrljeni pjevaju brsko-planinskim napjevom, uz pratnju gusala i zavijanje (Auuu). Tu je i djevojčica u šestanskoj nošnji, sa mediteranskim i orijentalnim elementima, elementima raznih civilizacija, koje su bivale na ovim prostorima.

Nešto kasnije i malo dalje, svi koji su za kolo, igraju veselo i zorno uz dobro poznatu pjesmu Rajka Joličića, koju je ispjevao Zdravko Đuranović: „Da zanoćim kraj ognjišta, dok dan bijeli ne osvane, u mom domu, đe sam rođen, pod Rumijom, u Šestane“.

2005.